

Publikace a prezentace archeologických výzkumů a nálezů

Archeologický výzkum nekončí odchodem archeologů z terénu, ani vyhotovením náleзовé zprávy, která slouží jako potvrzení o jeho provedení ke kolaudačnímu řízení. Popularizace a prezentace je nejen vděčnou, ale také nezbytnou a smysluplnou součástí každého výzkumu.

PŘIPRAVIL: VOJTĚCH KAŠPAR | ILLUSTRACE: ARCHIV ARCHAIA

Na svou činnost získávají archeologické organizace prostředky od veřejnosti, a to přímo, tedy různými formami ze státního rozpočtu (státní instituce, granty apod.), ale také od investorů – stavebníků, kteří jsou nuceni hradit náklady na záchranu archeologických nálezů a situací ohrožených stavební aktivitou. Vedle této hmotné podpory vědy a výzkumu jsou činnosti těchto institucí nepochybně podporovány veřejností na základě morálních a normativních (tedy zákonných) principů, na nichž daná občanská společnost funguje. A právě z těchto důvodů musejí tyto společnosti poskytovat veřejnosti služby v rámci zpětné vazby.

Především všechny potenciální zájemce informovat, umožnit návštěvy výstav a výsledky svých výzkumů prezentovat formou odborných i populárních publikací. Dětem a mládeži jsou povinny poskytovat smysluplnou zábavu a poučení, představitelům státu či místní samosprávy svou podporu a v místních občanech mají prohlubovat zásady lokálního patriotismu a souznělosti s prostorem, kde žijí. Archeologické instituce tedy nemají a nesmějí svůj provoz omezit na účelový zisk finančních

prostředků, ale získané prostředky investovat do naplnění vlastního poslání, uspokojení potřeb potenciálních uživatelů jejich služeb. V opačném případě by tyto instituce ztratily nejen svoji identitu, ale především by zcela popřely smysl a účel, pro který jsou zřízeny a provozovány. Každá archeologická instituce musí na základě materiální podpory (ať už ji získá z jakýchkoli zdrojů) zajistit ochranu a záchranu neopakovatelných hodnot likvidovaného historického dědictví, ale beze zbytku naplňovat i poslání poskytovat společensky prospěšnou činnost a uspokojovat kulturní potřeby veřejnosti.

Formy a způsoby prezentace

Jestliže náleзовá zpráva je nezbytným minimem každého provedeného archeologického výzkumu, vše ostatní je nesmírně potřebné z hlediska vědeckého poznání a prezentace veřejnosti. V rámci následné publikace a prezentace výsledků výzkumné činnosti je možno využít širokou a pestrou škálu různých forem prezentace. Zeela nejběžnější formou jsou pochopitelně různé přednášky na odborných fórech či konferencích nebo na stránkách odborného tisku. Zde jsou výsledky nových archeologických objevů prezentovány formou

článků či obsáhlejších studií v časopisech a sbornících, či v podobě samostatných obsáhlých publikací-monografií, úzce orientovaných na nevelký okruh odborné veřejnosti. Jejich celospolečenský dopad je tudíž minimální.

Vedle tohoto světa vědy je však bezpodmínečně nutná i prezentace a publikace výsledků archeologických výzkumů i širší odborné a především laické veřejnosti. Atraktivitu i turistický zájem o bohem zapomenuté místo bezpochyby umocní vkusná prezentace archeologického náleзу. Může se jednat o vyznačení či naznačení archeologického náleзу v terénu, o naučnou stezku po zajímavých stojících i zaniklých archeologických památkách či o obyčejný informační panel, který zpestří fádni turistický výlet krajinou. Zájem vždy bezpochyby podpoří ediční počin, pohlednice, sborníček či skládačka, kterou si můžeme z výletu přivést a ukázat našim známým, kteří se na místo teprve chystají. Na podobných propagačních publikacích mohou finančně participovat místní podnikatelé, jež mohou mít formou jakési placené inzerce v těchto tiskovinách upoutávku na své provozovny či produkty. Pokud má stavebník či investor pocit, že zeela bez užitku byl nucen zaplatit za záchranu národního kulturního dědictví archeologické společnosti nemalý finanční obnos, není něco v pořádku. Archeologická instituce sice za úplatu sejmula ze stavebníka zákonnou povinnost provést záchraný archeologický výzkum na ohrožené lokalitě, ale měla by za tuto materiální podporu na oplátku zajistit investorovi veřejné ocenění, společenské uznání a podpořit jeho pozitivní společenské hodnocení. V opačném případě, pokud dojde k likvidaci historického dědictví (odmítnutí spolupráce na záchraně a ochraně historických pramenů), vedle standardních postupů zajišťujících vymahatelnost zákonných norem (podněty ke správnímu řízení, pokuty, trestní oznámení), zajistit skandalizaci a medializaci konkrétního stavebníka.

Zajímavý náleзу prezentovaný formou klasické tiskové konference přiláká vždy značné množství novinářů

Vztah k historickému dědictví je nutno budovat od mala. Děti zkoušejí archeologické postupy při vyzvedávání kostry z cvičného hrobu

Muzeum společnosti Archaia ve Státním úřadu pro jadernou bezpečnost vzniklo po záchraném archeologickém výzkumu přímo v areálu tohoto úřadu

Při prezentaci a popularizaci záchraného archeologického výzkumu, a s tím související problematikou možného společenského ocenění stavebníka, který umožnil záchranu historického dědictví, je možno opět vybírat z širokého spektra prezentačních a popularizačních aktivit. Především v menších městech a na venkově jsou mimořádně kladně hodnoceny oblíbené dny otevřených dveří na archeologických výzkumech přímo v jejich průběhu, doplněné odborným výkladem, ukázkou nejvýznamnějších nálezů a prohlídkou konkrétních, v terénu odhalených situací. Na rozdíl od velkých měst a aglomerací se zde místní obyvatelé více ztotožňují s místem, kde žijí. Jsou hrdí na to, co zde stávalo. Ve větších městech, a především na místech s ojedinělými či vizuálně prezentovatelnými nálezy, je vždy vděčnou formou prezentace tisková konference spojená s informováním nejen celostátních, ale i regionálních deníků, rozhlasových stanic a televize. Média vždy ráda otisknou zprávu o unikátním nálezů na konkrétním místě (na konkrétní stavbě), přičemž stavebník a zvláště jeho stavební záměr získá touto formou nezanedbatelnou a přitom bezplatnou publicitu.

Bezpochyby jedním z hlavních poslání organizací, které se zabývají ochranou a záchranou historického dědictví, je vzdělávání budoucích generací, potřeba prezentovat a především vysvětlit nezbytnost a smysluplnost pokory a ohleduplnosti k pozůstatkům po našich předcích. Z tohoto důvodu jsou pořádány návštěvy školních výprav doprovázených odborným výkladem, odborné přednášky či exkurze. Prezentace výsledků archeologického výzkumu je možná i po skončení terénní části výzkumu a jeho zpracování. Stavebníkovi je možno nabídnout realizaci výstavy či instalaci informačního panelu přímo

v nově otevřené budově, vytvoření propagačního CD nebo informačního letáku, kterým by se mohl stavebník prezentovat svým partnerům i širší veřejnosti. Výsledky archeologických výzkumů patří k oblíbeným tématům širší laické veřejnosti a tuto skutečnost je možno využít při prezentaci vlastní firmy či konkrétní stavební realizace.

Muzeum či archeopark

Nejzajímavější a nejspektakulárnější prezentací záchranu archeologického dědictví je bezesporu výstavní činnost. V extrémním případě může prezentace archeologického výzkumu formou jednoho či více panelů či vitrín ve vestibulu objektu přesáhnout tuto minimální míru a přerůst v širší prezentaci formou dočasné, či dokonce trvalé a rozsáhlé expozice. V takových prostorách připomínajících muzeum potom může stavebník pořádat společenské akce a významnou formou prezentovat vynaložené finanční prostředky na záchranu archeologických památek, či je přímo na místě nálezů v nové stavbě prezentovat. Ještě o krok dál potom stojí možnost prezentace výsledků archeologických výzkumů formou živého experimentu. V místech významných archeologických nálezů je možno konzervovat či prezentovat konkrétní podobu neodkrytých či odhalených nemovitých archeologických památek. Na vhodném místě mohou postupně vznikat repliky historických objektů, v nichž je možno po vybavení mobiliářem příležitostně či pravidelně provozovat různé aktivity (experimentální archeologie, pokusné výpaly v pecích, opracování dřeva, textilní výroba, výroba keramiky apod.). Právě tato forma přiblížení našeho života tomu dávnému je mimořádně atraktivní v dnešní přetechnizované době a veřejností nesmírně pozitivně přijímána. ■

Replika zahloubeného dřevohlinitého objektu ze 13. století v archeologickém parku společnosti Archaia v Praze 6-Liboci

Televize je vždy nejnáročnějším médiem s největším dosahem do veřejného sektoru